

**LIETUVOS BANKO
TEISĖS IR LICENCIJAVIMO DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

SPRENDIMAS

DĖL X. X. IR AAS „BTA BALTIC INSURANCE COMPANY“ GINČO NAGRINĖJIMO

2024-06-06 Nr. 429-120
Vilnius

Lietuvos bankas gavo X. X. (toliau – Pareiškėja) kreipimąsi, kuriuo prašoma išnagrinėti tarp Pareiškėjos ir AAS „BTA Baltic Insurance Company“, veikiančios Lietuvoje per įsteigtą filialą, (toliau – Draudikas) kilusį ginčą.

N u s t a t y t a:

Draudikas ir (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Projektuotoja) sudarė Statinio projektuotojo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartį (draudimo liudijimo Nr. (*duomenys neskelbtini*)), kuria Statinio projektuotojo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių¹ (toliau – Taisyklės) pagrindu buvo apdrausta draudėjos civilinė atsakomybė už žalą, padarytą tretiesiems asmenims, dėl draudimo sutarties galiojimo metu netinkamai atlikto statinio projektavimo (toliau – Projektuotojo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartis).

Statytojų, kurių viena – Pareiškėja, užsakymu draudėja 2022 m. parengė Vienbučio gyvenamojo namo rekonstravimo į dvibutį gyvenamąjį namą, (*duomenys neskelbtini*), (toliau – Objektas) techninį darbo projektą (toliau – Projektas).

2022 m. spalio 21 d. Pareiškėja ir (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Rangovė Nr. 1) sudarė griovimo darbų rangos sutartį, pagal kurią Rangovė Nr. 1 įsipareigojo nugriauti gyvenamąjį namą su dviem ūkiniais pastatais, esantį (*duomenys neskelbtini*), išvežti visas susidariusias statybines atliekas ir šiukšles, sutvarkyti aikštelę. Sutartas darbų terminas – nuo 2022 m. spalio 24 d. iki 2022 m. lapkričio 7 d.

2022 m. lapkričio 1 d. Pareiškėja ir (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Techninė prižiūrėtoja) sudarė sutartį dėl statybos techninės priežiūros (sutartyje nurodyta statybos darbų pradžia – 2022 m. lapkričio 8 d., darbų pabaiga – 2023 m. gruodžio 31 d.).

2022 m. lapkričio 7 d. Pareiškėja sudarė Statybos darbų rangos sutartį Nr. (*duomenys neskelbtini*) su (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Rangovė Nr. 2, kartu su Rangove Nr. 1 – Rangovės), pagal kurią Rangovė Nr. 2 įsipareigojo Objekte atlikti dalį Projektui įgyvendinti reikalingų darbų – pamatų betonavimo darbus: išlieti polius, įrengti rostverką ir iš blokelių sumūryti atramines sienas, darbus atliekant pagal jai pateiktą Projektą.

2023 m. sausio 1 d. iš kaimyninio sklypo šlaito pusės link naujai iš blokelių statomos sienos nuvirto rekonstruojamo (senojo) statinio cokolinio aukšto mūrinė siena, su kuria besiribojančios sienos buvo nugriautos vykdant griovimo darbus. Pareiškėjos sutuoktinis apie įvykį informavo draudimo bendrovę ADB „Compensa Vienna Insurance Group“, kuri buvo apdraudusi statybos darbus pagal Statinio statybos, rekonstravimo, remonto, atnaujinimo (modernizavimo), griovimo ar kultūros paveldo statinio tvarkomųjų statybos darbų ir civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartį (toliau – Statybos darbų ir civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartis), tačiau šiai priėjus prie išvados, kad įvykį ir dėl jo atsiradusią žalą lėmė netinkamai parengtas Projektas, ir atsisakius mokėti draudimo išmoką pagal minėtą sutartį apie įvykį buvo informuotas Draudikas. Gautų duomenų pagrindu Draudikas pradėjo žalos administravimą pagal Projektuotojo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartį.

Siekdamas išsiaiškinti įvykio aplinkybes, priežastis ir įvertinti Projektuotojos atsakomybę už padarytą žalą, Draudikas pavedė (*duomenys neskelbtini*) atlikti tyrimą. 2023 m. rugpjūčio 22 d. ekspertai A. S. ir R. M. parengė Išankstinio tyrimo ataskaitą Nr. (*duomenys*

¹ Patvirtintų 2012 m. spalio 23 d. Lietuvos banko valdybos nutarimu Nr. 03-225.

neskelbtini) (toliau – Tyrimo ataskaita), kurioje konstatuota, kad Projektas buvo parengtas pažeidžiant Lietuvos Respublikos statybos įstatymą ir statybos techninių reglamentų (STR) reikalavimus, o įvykis nutiko todėl, kad Projektuotoja, statybos darbus Objekte vykdžiusios Rangovės ir Techninė prižiūrėtoja nesuvaldė šlaito stabilumo rizikų.

2023 m. rugpjūčio 28 d. Draudikas el. paštu informavo Pareiškėją, kad, atsižvelgiant į Tyrimo ataskaitoje pateiktas išvadas, atsakomybė už įvykį tenka ne tik Projektuotojai, bet ir kitiems statybos dalyviams, todėl nuostoliai bus padalyti proporcingai.

2023 m. gruodžio 6 d. Pareiškėja kreipėsi į Draudiką ir nurodė, kad įvykis nutiko dėl netinkamai parengto Projekto. Pareiškėja prašė Draudiko atlyginti visą patirtą žalą, nes jei Projektas būtų buvęs parengtas tinkamai, tai statybos dalyviai būtų juo vadovavęsi ir įvykis nebūtų nutikęs. Vis dėlto Draudikas nurodė sprendimo nekeisias.

Nesutikusi su Draudiko sprendimu, Pareiškėja kreipėsi į Lietuvos banką, prašydama išnagrinėti ginčą ir kad Draudikas pagal Projektuotojo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartį išmokėtų draudimo išmoką, atlyginančią visą dėl įvykio patirtą žalą. Anot Pareiškėjos, Draudikas pripažįsta, kad įvykis nutiko dėl Projektuotojos klaidos, ir turėtų atlyginti visą žalą, nes kiti statybos dalyviai vadovavosi neteisingai parengtu Projektu.

Atsiliepime į Pareiškėjos kreipimąsi Draudikas nurodė sprendimo atlyginti tik dalį žalos, atsižvelgiant į Projektuotojos kaltės laipsnį dėl įvykio, nekeisias. Anot Draudiko, Tyrimo ataskaita patvirtina, kad atsakomybė dėl įvykio kyla ne vienam rekonstrukcinės statybos proceso dalyviui, o keliems subjektams. Ginčo nagrinėjimo metu Draudikas galutinai sprendė, kad Projektuotojai tenka atsakomybė už 70 proc. dėl įvykio atsiradusios žalos dalį, o kita dalis tenka statybos darbų Rangovėms ir Techninei prižiūrėtojai.

K o n s t a t u o j a m a :

Vadovaujantis Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23 patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 44 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų. Vartotojas ir finansų rinkos dalyvis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų arba atsikirtimų pagrindu, išskyrus atvejus, kai remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka ginčo šalių pateiktų įrodymų vertinimą ir jo pagrindu priima sprendimą.

Atsižvelgiant į ginčo šalių nurodytas aplinkybes ir pateiktus įrodymus, darytina išvada, kad šalių ginčas kilo dėl Draudiko sprendimo išmokėti Pareiškėjai 70 proc. dėl įvykio patirtos žalos dalį atlyginančią draudimo išmoką.

Siekiant išspręsti tarp šalių kilusį ginčą, būtina įvertinti, ar Draudikas pagrįstai nusprendė, kad Projektuotojai civilinė atsakomybė kilo ne dėl 100 proc., o dėl 70 proc. Pareiškėjos patirtos žalos dalies.

Statinio projektuotojo civilinės atsakomybės privalomąjį draudimą reglamentuoja Taisyklės. Pagal Taisyklių 11 punktą, draudimo objektas yra draudėjo (šiuo atveju – Projektuotojos) turtiniai interesai, susiję su draudėjo civiline atsakomybe už žalą, padarytą tretiesiems asmenims, kuri atsirado draudimo sutarties galiojimo metu ir šalių nustatytu laikotarpiu.

Taisyklių 13 punkte nustatyta, kad draudžiamasis įvykis yra draudimo sutarties galiojimo metu ir per tokį terminą, kurio nustatymo kriterijai nurodyti Taisyklių 11 punkte, reikalavimo draudėjui arba draudikui už trečiajam asmeniui padarytą žalą dėl draudėjo netinkamai suprojektuoto statinio pateikimas.

Remiantis Taisyklių 41 punktu, draudimo išmoka mokama tik nustačius draudžiamąjį įvykio faktą, aplinkybes ir žalos dydį, o žalos dydis, pagal 42 punktą, nustatomas draudiko, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos civilinio kodekso ir kitų teisės aktų nuostatas, įsiteisėjusį teismo sprendimą ar įsiteisėjusią teismo nutartį patvirtinti taikos sutartį civilinėje byloje pagal trečiojo asmens ieškinį draudėjui dėl žalos atlyginimo, trečiojo asmens ar kitų įstaigų bei įmonių, pagal teisės aktus turinčių teisę nustatyti žalos sveikatai dydį, išvadas.

Nagrinėjamu atveju tarp šalių nekilo ginčo dėl to, ar įvykis yra draudžiamasis, tačiau, Draudiko vertinimu, Projektuotoja yra atsakinga ne už visą, o už 70 proc. Pareiškėjos patirtos žalos, nes atsiradusi žala priežastiniu ryšiu susijusi ne tik su Projektuotojos, bet ir su kitų statybos dalyvių – Rangovių ir Techninės prižiūrėtojos, veiksmais, o Pareiškėja mano, kad Draudikas turėtų išmokėti visą žalą atlyginančią išmoką. Atitinkamai nagrinėjamo ginčo atveju

vertinama, ar Draudiko pripažinta 70 proc. Projektuotojos atsakomybės dėl Pareiškėjos patirtos žalos dalis nėra per maža ir nepažeidžia Pareiškėjos interesų, kylančių iš Projektuotojo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutarties.

Vertinant Draudiko sprendimo pagrįstumą akcentuotina, kad, pagal Civilinio kodekso 6.247 straipsnį, reglamentuojantį vieną iš būtinųjų civilinės atsakomybės sąlygų – priešastinį ryšį, atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmais (veikimu, neveikimu), nulėmusiais skolininko civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu. Tai reiškia, kad atlyginami tik tie nuostoliai, kurių atsiradimo konkrečiu atveju pakankama priežastis buvo būtent šio asmens elgesys. Toks priešastinio ryšio taikymas atitinka civilinės atsakomybės tikslą kompensuoti padarytus nuostolius, kurių atsiradimas yra susijęs su veikimu ar neveikimu, dėl kurio šie nuostoliai atsirado.²

Pagal Civilinio kodekso 6.247 straipsnyje pateiktą priešastinio ryšio sampratą ir kasacinio teismo formuojamą teismų praktiką, dėl teisinę pareigą pažeidusio asmens veiksmų žala gali atsirasti tiesiogiai, ir galima situacija, kai asmens veiksmais tiesiogiai nepadaryta žalos, tačiau sudarytos sąlygos žalai atsirasti ar jai padidėti. Pastaruoju atveju paprastai asmens veiksmai (veikimas, neveikimas) nėra vienintelė žalos atsiradimo priežastis, jie tik prisideda prie sąlygų šiai žalai kilti sudarymo, t. y. kartu su kitomis neigiamų padarinių atsiradimo priežastimis pakankamu laipsniu lemia šių padarinių atsiradimą.³ Priežastiniam ryšiui konstatuoti užtenka įrodyti, kad skolininko elgesys yra pakankama nuostolių atsiradimo priežastis, nors ir ne vienintelė.⁴

Taigi, toliau sprendžiant šalių ginčą, be kita ko, bus vertinami ir duomenys, susiję su statybos dalyvių veiksmų ir Pareiškėjos patirtos žalos priešastiniu ryšiu.

Nagrinėjamu atveju žalos priežastims ir dėl jos kaltiems asmenims nustatyti Draudikas pasitelkė specialių žinių turinčius ekspertus, parengusius Tyrimo ataskaitą. Joje nurodyta, kad įvykis nutiko dėl šlaito, aukščiau kurio stovi kaimynų pastatas, slinkties. Dėl to nugriuvo seno pastato sienų (atitvarų) likučiai, suskilo sklype, kuriame yra Objektas, laiptų ir seno pastato grindų elementai.

Siekdami išsiaiškinti įvykio aplinkybes, ekspertai nurodė įvertinę Projektą ir nustatę, kad Pareiškėja buvo užsakiusi sklypo, kuriame yra objektas, grunto tyrimus, o (*duomenys neskelbtini*) parengė Projektinių inžinerinių geologinių ir geotechninių tyrimų, priskirtų I geotechninei kategorijai, ataskaitą (toliau – Geologinių tyrimų ataskaita).

Anot ekspertų, Geologinių tyrimų ataskaitoje tyrimus atlikę specialistai, be kita ko, pateikė tokias išvadas ir rekomendacijas: 1) sklypo reljefas yra solifliukcinis ir gravitacinis (tirtas sklypas yra šlaite); 2) sklypas yra stačiame šlaite ir šlaito kampas siekia 20–24°; 3) tirtame sklype esamų technogeninių ir deliuvio darinių bei labai puraus smėlio nerekomenduojama naudoti pamatų pagrindams, o greta pastatų ar atraminių sienučių technogeninių darinių sluoksnis gali būti didesnis; 4) šlaituose yra palankios sąlygos nuošliaužoms formuotis, todėl projektuojant namą ir vykdant statybų darbus būtina užtikrinti šlaito stabilumą, nepažeisti šlaito stabilumo sąlygų, reikia įvertinti esamų atraminių sienučių būklę ir naujų įrengimo būtinumą, reikalui esant, šlaitą rekomenduotina sutvirtinti; 5) gyvenamojo namo pamatus reikia projektuoti pagal ataskaitoje pateiktas geologines ir hidrogeologines sąlygas, pagal nustatytas gruntų fizikines mechanines charakteristikas; 6) statybų darbai bus vykdomi greta esamo pastato, todėl reikia pasirinkti pamatų įrengimo technologiją, kuri nepažeistų greta esamo pastato, jo pamatų ir jų pagrindų.

Toliau įvertinę Projektą ir jiems pateiktą dokumentaciją Tyrimo ataskaitą rengę ekspertai nurodė, kad, pagal statybos techninio reglamento STR 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“⁵ 25 punktą, tipinio statinio projekto atveju rengiamos šios projekto dalys: 1) bendroji (bendrieji duomenys ir brėžiniai); 2) architektūrinė; 3) konstrukcijų; 4) technologijos; 5) vandentiekio ir nuotekų šalinimo; 6) šildymo, vėdinimo ir oro kondicionavimo; 7) elektrotechnikos; 8) pasirengimo statybai ir statybos darbų organizavimo; 9) kitos dalys (atsižvelgiant į pastatų tipo specifiką). Šiuo atveju Projektas buvo parengtas su trūkumais: jame yra tik trys privalomos dalys (bendroji, statinio architektūros ir sklypo plano sutvarkymo), Projekte nebuvo sprendžiami esminiai šlaito tvirtinimo, pastato konstrukcijų ir statybos darbų organizavimo klausimai, Projekte nėra informacijos (nepažymėta

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-108-381/2023.

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-144/2014.

⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-531/213.

⁵ Patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. D1-738.

topografiniame plane) apie greta statybvietsės (sklypo) esančius statinius ir kt.

Tyrimo ataskaitoje nurodyta, kad Pareiškėja buvo atskirai užsakiusi pastato konstrukcijų projektą, jį parengė (*duomenys neskelbtini*). Ekspertai paaiškino iš šios bendrovės gavę paaiškinimą, kad projektavimas buvo atliktas ne pagal techninę užduotį, kaip numato Statybos įstatymas, o pagal Pareiškėjos atsiųstus, tačiau taip pat nepakankamus dokumentus – Projekto dalį „Statinio architektūra“ ir Geologinių tyrimų ataskaitą. Taip pat nurodyta, kad bendrovės parengtoje Projekto statybinių konstrukcijų dalyje Nr. (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Konstrukcijų projektas) buvo aprašyti pastato konstrukcijų projektavimo sprendimai. Anot ekspertų, tyrimo metu apklaustas bendrovės projektuotojas nurodė, jog Pareiškėjai buvo paaiškinta, kad projektuotojai suprojektuos tik pastato laikančiąsias konstrukcijas taip, kad numatytos konstrukcijos užtikrintų pastato mechaninį atsparumą ir pastovumą, o šlaito stabilumą užtikrinantys klausimai nebus sprendžiami. Anot Tyrimo ataskaitą rengusių ekspertų, kadangi Konstrukcijų projekte nebuvo atliepti greta esančių statinių poveikiai ir nebuvo sprendžiamas atraminių sienų ar kitų šlaito stabilumą užtikrinančių konstrukcijų klausimas, tai konstrukcijų dalies projektuotojas, kaip kompetentingas inžinierius, galėjo informuoti projekto vadovą apie poreikį įvertinti statybvietsės aplinką ir pasidomėti kitomis svarbiomis aplinkybėmis. Nors Konstrukcijų projektą parengusi bendrovė, ekspertų vertinimu, ir nebuvo tiesiogiai susijusi su įvykiu, tačiau dalinė atsakomybė galima dėl nepakankamos iniciatyvos ir (arba) nepakankamo profesinio veikimo (neveikimo) komunikuojant su Projekto vadovu ir statytoju (Pareiškėja) apie būtinybę projektavimo metu spręsti šlaito stabilumą užtikrinančius klausimus.

Pasisakydami dėl vadovavimo Projektui, ekspertai nurodė nustatę, kad Projektuotojos paskirtas projekto vadovas statybos projektui įgyvendinti paskyrė tik du projekto dalių vadovus – vandentiekio nuotekų ir pastato energinio naudingumo skaičiavimo, tačiau dėl nežinomų priežasčių buvo ne tik Projekte praleista statinio konstrukcijų dalis, bet ir nepaskirtas konstrukcijų dalies projekto vadovas. Ši aplinkybė parodo, kad Projektuotoja ir projekto vadovas elgėsi neprofesionaliai ir nesilaikė STR 1.04.04:2017 reikalavimų.

Apibendrinami atlikto tyrimo rezultatus, ekspertai nurodė, kad, planuojant statinio statybos projektą, pirminis privalomas ir esminis veiksmas – statytojas turi užsakyti, o geologijos inžinieriai atlikti sklypo (statybvietsės) gruntų geologinius tyrimus. Geologinių tyrimų ataskaitoje pateiktos informacijos pagrindu atliekami projektavimo darbai. Šiuo atveju, nors Geologinių tyrimų ataskaitoje buvo nurodytas įspėjimas, kad projektuojant namą ir vykdant statybų darbus būtina užtikrinti šlaito stabilumą, nepažeisti šlaito stabilumo sąlygų, įvertinti esamų atraminių sienų būklę ir naujų įrengimo būtinumą, reikalui esant, šlaitą sutvirtinti, tai nebuvo padaryta, nes visi statybos dalyviai ignoravo šį esminį inžinieriaus geologo perspėjimą. Remdamiesi tyrimo metu nustatytais aplinkybėmis, ekspertai konstatavo, kad Projektas buvo parengtas pažeidžiant Statybos įstatymą ir STR reikalavimus, o įvykis atsitiko dėl to, kad Projektuotoja, Rangovės ir Techninė prižiūrėtoja nesuvaldė rizikų.

Byloje taip pat pateiktas (*duomenys neskelbtini*) Vertinimo aktas (toliau – Vertinimo aktas), parengtas siekiant įvertinti Objekto cokolinio aukšto mūro sienos griūtį link naujai statomos sienos. Šis Vertinimo aktas parengtas kitos draudimo įmonės, administravusios žalą pagal Statybos darbų ir civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartį, iniciatyva. Vertinimo akte nurodyta, kad ekspertai apžiūrėjo Objektą, teritoriją, gretimybes, griūtis vietą bei naujai statomą (rekonstruojamą) namą ir, atsižvelgdami į tai, kad vykdant pastato rekonstravimo darbus ypatingas dėmesys turėjo būti skirtas gretimybėms, t. y. šalia rekonstruojamo pastato ant šlaito esančio individualaus namo su laiptais ir atraminėmis sienutėmis įtakai rekonstrukcijos darbams, vizualiai įvertino statybos darbų technologiją.

Ekspertai Vertinimo akte nurodė pastebėję, kad: 1) techninėje darbo dokumentacijoje nėra jokios informacijos apie gretimybių įtaką naujai rekonstruojamam pastatui; 2) neparengtas griovimo darbų aprašas, todėl griovimo darbai buvo vykdomi rangovo nuožiūra; 3) neparengtas šlaito atraminės sienutės techninis darbo projektas; 4) rekonstruojamo pastato senoji dalis iki rekonstrukcijos darbų, turėdama skersines sienas, veikė kito namo ant šlaito ir pačio šlaito atžvilgiu kaip atraminė sienelė, todėl įvykdžius griovimo darbus, t. y. visiškai išgriovus seną pastato dalį, šlaito apkrova turėjo būti perduodama kokiais nors konstrukcijai, pavyzdžiui, naujai įrengtai atraminei sienutei, kuri turėjo būti įrengta iki griovimo darbų; 5) naujai statomo pastato dalis nebeturėjo šlaito kryptimi skersinių sienų, todėl šlaito apkrovos įtaka galėjo būti sustabdyta tik įrengus monolitinę naujai statomo pastato perdangą.

Vertinimo akte daromos išvados, kad: 1) griūtis Objekte įvyko dėl blogai parengtos

techninės darbo dokumentacijos, visiškai ignoravus šlaito įtaką rekonstruojamam namui; 2) statybos darbai negalėjo būti vykdomi, nes: 2.1) blogai parengta techninė darbo dokumentacija; 2.2) nėra griovimo darbų aprašo; 2.3) nėra atraminės sienelės techninio darbo projekto; 2.4) nėra aiškios statybos darbų technologijos.

Įvertinus ekspertų parengtus Tyrimo ataskaitą ir Vertinimo aktą, taip pat atsižvelgiant į ginčo šalių pateiktus paaiškinimus ir kitus bylos duomenis, galima konstatuoti, kad Projektuotojos veiksmų (neveikimo) ir atsiradusios žalos ryšys yra įrodytas. Pateikti duomenys patvirtina, kad Projektas buvo parengtas nekokybiškai, nesilaikant STR reikalavimų, neatsižvelgus į Geologinių tyrimų ataskaitoje pateiktus pastebėjimus ir rekomendacijas ir neparengus projektinių sprendinių, kuriais remiantis buvo galima išvengti atsiradusios žalos. Dėl to, kad Projektuotoja yra iš esmės atsakinga už įvykį, tarp šalių ginčo nėra.

Kita vertus, įvertinus bylos duomenų visumą, taip pat atsižvelgiant į teisinį reglamentavimą ir formuojamą teismų praktiką, sutiktina su Draudiko pozicija, kad yra pagrindas konstatuoti, jog civilinė atsakomybė už įvykį ir jo metu atsiradusią žalą šiuo atveju kilo ne tik Projektuotojai, bet dalis jos priskirtina ir kitiems statybos dalyviams.

Pažymėtina, kad, pagal Statybos įstatymo 11 straipsnio 1 dalį, statybos dalyviais laikomi statytojas (užsakovas), tyrinėtojas, statinio projektuotojas, rangovas, statinio statybos techninis prižiūrėtojas ir tiekėjas, taip pat kiti asmenys (to paties straipsnio 2 dalyje nurodytais atvejais). Statybos darbų sėkmė ir tinkamas įgyvendinimas iš esmės priklauso nuo sklandžios visų statyboje dalyvaujančių subjektų sąveikos. Statybos įstatyme ir kituose teisės aktuose yra apibrėžti kiekvieno iš statybos dalyvių vaidmenys ir atsakomybės, ir jų tinkamas laikymasis, įskaitant statybos dalyvių glaudų tarpusavio bendradarbiavimą, yra būtinas siekiant užtikrinti, kad statybos procesas atitiktų visus saugumo ir kokybės standartus.

Statybos dalyviai už tinkamą savo funkcijų vykdymą ir atliekamų darbų kokybę atsako Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatyta tvarka (Statybos įstatymo 14 straipsnio 4 dalis, 16 straipsnio 8 dalis, 18 straipsnio 11 dalis, 19 straipsnio 8 dalis ir kt.). Sprendžiant statybos dalyvių civilinės atsakomybės klausimus svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad, be bendrųjų civilinės atsakomybės sąlygų (Civilinio kodekso 6.245 straipsnis), yra įtvirtintos specialiosios nuostatos, reglamentuojančios bendruosius rangos ir statybos rangos teisinius santykius, atitinkamai ir statybos dalyvių atsakomybę už statybų metu padarytą žalą, netinkamai atliktus darbus.

Pavyzdžiui, pagal Civilinio kodekso 6.697 straipsnio 3 dalį, rangovas, projektuotojas, statinio projekto ekspertizės rangovas ir statybos techninis prižiūrėtojas atsako už objekto sugriuvimą ar defektus, jeigu objektas sugriuvo ar defektai nustatyti per garantinį terminą, jeigu neįrodo, kad jie atsirado dėl objekto ar jo dalių normalaus susidėvėjimo, jo netinkamo naudojimo ar užsakovo arba jo pasamdytų asmenų netinkamai atlikto remonto arba dėl užsakovo ar jo pasamdytų asmenų kitokių kaltų veiksmų.

Civilinio kodekso 6.695 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad rangovas atsako užsakovui už nukrypimus nuo normatyvinių statybos dokumentų reikalavimų, taip pat už tai, kad nepasiekė šiuose dokumentuose ar sutartyje numatytų statybos darbų rodiklių. Pagal to paties straipsnio 2 dalį, kai statiniai ir įrenginiai rekonstruojami, rangovas atsako už statinio ar įrenginio patikimumo, patvarumo ar atsparumo sumažėjimą ar netekimą. Kartu pažymėtina ir tai, jog kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad tuo atveju, jeigu statybos darbų atlikimas yra rangovo verslas, tai jo atsakomybė yra be kaltės, o tokia nuostata pagrindžiama tuo, kad rangovas, specializuodamasis statybos darbų srityje, užsiimdamas ūkine komercine veikla, kurios tikslas – pelno siekimas, privalo turėti darbams atlikti būtinus įgūdžius ir žinias, gerai žinoti savo teises bei pareigas ir veikti savo rizika.⁶ Analogiškai ta pati taisyklė taikytina ir projektuotojams bei projektų ekspertams, taip pat statybos techniniams prižiūrėtojams, nes projektavimo, projekto ekspertizės ir techninės priežiūros darbų vykdymas taip pat yra šių profesionalų verslas, ūkinė komercinė veikla, kurios tikslas – pelno siekimas.

Nors teisės aktuose neapibrėžti kriterijai, kuriais remiantis nustatoma, kurie statybos dalyviai ir kokia apimti turi būti laikomi atsakingais už statybos darbų defektus, kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad, pagal Civilinio kodekso 6.697 straipsnio 3 dalį, kiekvienu konkrečiu atveju būtina nustatyti defektų atsiradimo priežastis ir sieti jas su atsakingų už defektus asmenų neatliktais ar netinkamai atliktais veiksmais⁷, o tam, kad būtų tinkamai pritaikyta dalinė atsakomybė, svarbu kiek įmanoma teisingiau nustatyti kiekvieno už žalą atsakingo asmens atsakomybės ir atlygintinos žalos dydį.⁸

⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 14 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-389-915/2016.

⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-409/2008.

⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-295/2006.

Atitinkamai nagrinėjamo ginčo atveju būtina įvertinti, ar yra duomenų, leidžiančių pagrįstai teigti, kad žalą lėmė ne tik Projektuotojos, bet ir kitų statybos dalyvių veiksmai ar neveikimas (Civilinio kodekso 6.246 straipsnis), ir ar yra pagrindo daryti išvadą, kad kitiems statybos dalyviams (Rangovėms ir Techninei prižiūrotėjai) tenkančios atsakomybės dalis, remiantis žalos administravimo metu surinktais duomenimis, laikytina ne mažesne nei 30 proc.

Iš bylos duomenų matyti, kad griovimo darbus Objekte atliko Rangovė Nr. 1. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Objekte buvo vykdomi rekonstrukcijos statybos darbai, o, pagal Statybos įstatymo 2 straipsnio 72 dalį, statinio rekonstravimas – statyba, kurios tikslas – perstatyti statinį, pakeisti jo laikančiąsias konstrukcijas, pakeičiant statinio išorės matmenis (ilgį, plotį, aukštį ir pan.). Taigi daliniai statinio griovimo darbai buvo atliekami pagal Projekto apimtį ir jie nelaikytini atskira statybų rūšimi – statinio griovimu, kaip jis apibrėžiamas Statybos įstatymo 2 straipsnio 51 dalyje (šiai statybos rūšiai taikomas specialus reglamentavimas). Rangovei Nr. 1 baigus darbus, toliau statybvietėje savo įsipareigojimus pagal rangos sutartį vykdė Rangovė Nr. 2, įrengusi pamatus, rostverką, atramines sienas. Kaip Lietuvos bankui nurodė Pareiškėja, Rangovėms prieš vykdant statybos darbus buvo įteikta projektinė dokumentacija, įskaitant Geologinių tyrimų ataskaitą. Be to, Pareiškėja nurodė, kad visa su Projekto vykdymu susijusi dokumentacija visada buvo Objekte ir visi norintys galėjo su ja susipažinti.

Pažymėtina, kad Civilinio kodekso 6.644–6.671 straipsniuose įtvirtintos bendrosios rangos sutarčių nuostatos, o statybos rangos teisinius santykius taip pat reglamentuoja Civilinio kodekso 6.681–6.699 straipsniuose įtvirtintos specialiosios nuostatos. Be to, statybos tvarką, statybos dalyvių (įskaitant rangovus) ir kitų juridinių bei fizinių asmenų veiklos šioje srityje principus nustato Statybos įstatymas.

Viena iš statybos rangovo esminių pareigų yra vykdyti statybos darbus pagal statinio projektą, statybos taisykles (statybos taisyklės pateikiamos statytojui (užsakovui) prieš pradėdant statybos darbus), taip pat aplinkos ministro nustatytais atvejais pagal rangovo parengtą statybos darbų technologijos projektą, vadovautis teisės aktais, vykdyti Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos privalomuosius nurodymus, statinio saugos ir paskirties reikalavimų valstybinės priežiūros institucijų nustatytus reikalavimus, statinio projekto vykdymo priežiūros vadovų (šios priežiūros dalių vadovų) ir statinio statybos techninės (bendrosios ir specialiosios) priežiūros vadovų nurodymus (Statybos įstatymo 18 straipsnio 7 dalies 3 punktas).

Pagal Statybos įstatymą, rangovas taip pat privalo statinio statybos darbus pradėti tik po to, kai statytojas (užsakovas) pateikė statybą leidžiantį dokumentą bei statinio projektą ir pagal aktą perdavė statybvietę (o rangovas ją priėmė) (18 straipsnio 7 dalies 2 punktas), užtikrinti darbų saugą, taip pat gretimos aplinkos apsaugą, greta statybvietės gyvenančių žmonių apsaugą nuo statybos darbų keliamo pavojaus (18 straipsnio 5 dalis) ir kt. Statybos įstatymo 18 straipsnio 8 dalies 2 punkte taip pat nustatyta, kad rangovas turi teisę gauti iš statytojo (užsakovo), be kita ko, šio įstatymo nustatyta tvarka išduotą statybą leidžiantį dokumentą, statinio tyrimų dokumentus, statinio projektą ir kitą informaciją, reikalingą rangos sutarties sąlygoms vykdyti. Be to, rangovas turi ir kitų teisių bei pareigų, numatytų Civiliniame kodekse ir kituose Lietuvos Respublikos įstatymuose.

Pagal Civilinio kodekso 6.659 straipsnio, kuriame įtvirtintos bendrosios rangos teisių santykių nuostatos, 1 dalį, rangovas privalo nedelsdamas įspėti užsakovą ir, kol gaus nurodymus, sustabdyti darbą, kai: 1) gauta iš užsakovo medžiaga, kitas turtas ar dokumentai netinkami ar blogos kokybės; 2) užsakovo nurodymų dėl darbo atlikimo būdo laikymasis sudaro grėsmę atliekamo darbo tinkamumui ar tvirtumui; 3) yra kitų nuo rangovo nepriklausančių aplinkybių, sudarančių grėsmę atliekamo darbo tinkamumui, tvirtumui ar darbo saugumui. Pagal to paties straipsnio 3 dalį, jeigu užsakovas nepaiso laiku padaryto ir pagrįsto rangovo įspėjimo apie šio straipsnio 1 dalyje nurodytas aplinkybes ir per protingą terminą nepakeičia netinkamos ar blogos kokybės medžiagų, kito turto ar dokumentų, nepakeičia savo nurodymų dėl darbo atlikimo būdo arba nepašalina kitų aplinkybių, sudarančių grėsmę atliekamo darbo tinkamumui ar tvirtumui, rangovas turi teisę atsisakyti sutarties ir reikalauti atlyginti nuostolius.

Statybos rangą reglamentuojančiame Civilinio kodekso 6.684 straipsnyje taip pat įtvirtinta statybos rangovo pareiga vykdyti statybos darbus pagal normatyvinių statybos dokumentų nustatytus reikalavimus ir sutartį (sutarties dokumentus), kurioje apibrėžta darbų kaina bei statinio (darbų) kokybės reikalavimai (1 dalis), o to paties straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad rangovas, statybos metu padaręs išvadą, kad reikalingi normatyviniuose

statybos dokumentuose nenumatyti darbai, dėl kurių, be kita ko, būtina atlikti papildomus statybos darbus, privalo apie tai pranešti užsakovui. Jeigu atsakymas į pranešimą negaunamas, tai rangovas turi teisę stabdyti tų darbų atlikimą, o užsakovas turi atlyginti nuostolius dėl tų darbų sustabdymo, išskyrus, kai įrodo, kad papildomus darbus atlikti nebuvo būtina. Be to, pagal Civilinio kodekso 6.682 straipsnio 2 dalį, užsakovui nevykdant rangovo prašymų pakeisti medžiagas, detales ir konstrukcijas ar nurodymus, dėl kurių gali kilti grėsmė aplinkiniams ar gali būti pažeisti statybos dokumentuose nurodyti normatyvai, rangovas netgi turi prievolę sutartį nutraukti.

Be kitų teisės aktuose nustatytų statybos rangovo pareigų, pažymėtina ir tai, kad Civilinio kodekso 6.691 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta statybos rangos sutarties šalių bendradarbiavimo pareiga, kaip vienas iš sutarties vykdymo principų: statybos rangos sutarties šalys sutarties vykdymo metu privalo bendradarbiauti (kooperavimosi pareiga). Jeigu kyla kliūčių, trukdančių tinkamai įvykdyti sutartį, kiekviena sutarties šalis privalo imtis visų nuo jos priklausančių protingų priemonių toms kliūtims pašalinti.

Akcentuotina, kad teisės aktuose apibrėžtais esminiais statinio reikalavimais įstatymų leidėjas iš esmės siekia užtikrinti kartinį visuomenės interesą, kad statiniai būtų projektuojami ir statomi taip, jog nekeltų pavojaus žmonių ir (arba) nuosavybės saugai, aplinkai ir kt. Vienas iš šio intereso elementų yra saugaus, stabilaus ir kokybiško statinio sukūrimo užtikrinimas. Tai reiškia, kad Statybos įstatymu siekiama užtikrinti ne tik statinio savininko (statinio statytojo (užsakovo)), bet ir trečiųjų asmenų teises ir interesus. Šiam interesui įgyvendinti ir jį užtikrinti Statybos įstatymu nustatoma teisinių reikalavimų sistema, apimanti, be kita ko, ir įstatymo nustatytas rangovo pareigas statybos proceso metu ir jam pasibaigus (pavyzdžiui, garantuoti, kad statinys tam tikrą įstatymo nustatytą terminą būtų kokybiškas). Šios rangovo pareigos yra nulemtos įstatymo ir yra imperatyvios.⁹

Teisinis reglamentavimas suponuoja, kad statybos rangovai užima reikšmingą vaidmenį statinio statybos (įskaitant rekonstrukciją) procese. Jie privalo užtikrinti, kad darbai būtų atliekami vadovaujantis galiojančiais teisės aktais ir projektine dokumentacija, pagal nustatytus kokybės standartus. Rangovai privalo būti profesionalūs ir turėti reikiamą kvalifikaciją, kad galėtų tinkamai vykdyti statybos darbus, prireikus reikalauti iš užsakovo ar projektuotojo visos būtinos informacijos, reikalingos siekiant kokybiškai atlikti darbus.

Iš bylos duomenų taip pat matyti, kad Pareiškėja statinio statybos techninę priežiūrą nuo 2022 m. lapkričio 8 d. iki 2023 m. gruodžio 31 d. buvo pavedusi vykdyti Techninei priežiūretojai.

Pažymėtina, kad statinio statybos techninę priežiūrą laikoma statytojo (užsakovo) organizuojama statinio statybos priežiūra, kurios tikslas – kontroliuoti, ar statinys statomas pagal statinio projektą, statybos rangos sutarties sąlygas, taip pat normatyvinių statybos techninių dokumentų, normatyvinių statinio saugos ir paskirties dokumentų ir kitų teisės aktų reikalavimus (Statybos įstatymo 2 straipsnio 76 punktas).

Statinio statybos priežiūrai vadovauja statinio statybos techninis priežiūretojas, t. y. architektas ar statybos inžinierius, kuris, atstovaudamas statytojui (užsakovui), be kita ko, atlieka ir statinio statybos bendrosios techninės priežiūros vadovo funkcijas, koordinuoja specialiąją statinio statybos priežiūrą, jos vadovų veiklą ir pagal kompetenciją atsako už pastatyto statinio normatyvinę kokybę (Statybos įstatymo 2 straipsnio 78 punktas).

Statybos įstatymo 19 straipsnio 2–7 dalyse įtvirtintos statybos techninio priežiūretojo teisės ir pareigos, įskaitant pareigas tikrinti, kad statyba būtų atliekama pagal statinio projektą, tikrinti atliktų statybos darbų kokybę ir mastą, informuoti statytoją (užsakovą) apie atliktus statybos darbus, kurie neatitinka statinio normatyvinės kokybės reikalavimų, tikrinti ir priimti paslėptus statybos darbus ir paslėptas statinio konstrukcijas, atlikti bendrosios statinio statybos techninės priežiūros vadovo funkcijas, koordinuoti specialiąją statinio statybos techninę priežiūrą ir kt. Vadovaudamasis to paties straipsnio 3 dalimi, techninis priežiūretojas, be kita ko, turi teisę reikalauti, kad rangovas pašalintų statinio projekto, normatyvinių statybos techninių dokumentų ir normatyvinių statinio saugos ir paskirties dokumentų reikalavimų pažeidimus, ištaisytų statinio normatyvinės kokybės pažeidimus ir kt. Be to, techninis priežiūretojas turi teisę sustabdyti statybos darbus, jeigu rangovas nevykdo šio straipsnio 3 dalyje nustatytų reikalavimų arba jeigu statinys ar statinio statybos darbai kelia pavojų žmonėms ir aplinkai (4 ir 5 dalys). Statybos įstatymo 38 straipsnyje taip pat yra įtvirtinta statybos techninio priežiūretojo teisė sustabdyti statybą dėl teisės aktų ir (arba) statinio projekto sprendinių pažeidimų.

⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-129-1075/2020.

Techninis prižiūrėtojas, be kita ko, turi ir kitų teisių bei pareigų, numatytų Civiliniame kodekse ir kituose įstatymuose (7 dalis).

Statinio statybos techninės priežiūros tvarka detalai aprašyta statybos techninio reglamento STR 1.06.01:2016 „Statybos darbai. Statinio statybos priežiūra“¹⁰ 108.1–108.25 papunkčiuose. Pavyzdžiui, statybos techninės priežiūros vadovas tikrina per visą statinio statybos laiką, kad statinys būtų statomas pagal statinio projektą, laikantis įstatymų, kitų teisės aktų, normatyvinių statybos techninių dokumentų, normatyvinių statinio saugos ir paskirties dokumentų, prisijungimo sąlygų, statybą leidžiančio dokumento reikalavimų (108.5 papunktis), sužinojus, kad statinio projekto sprendiniai neatitinka faktiškų statybos sąlygų arba dėl kitų priežasčių negali būti realizuojami, kreipiasi į statytoją (užsakovą), o jam pavedus, – į statinio projektuotoją dėl projektinių sprendinių koregavimo (108.6 papunktis), kontroliuoja, kad visi statinio projekto pakeitimai būtų atlikti nustatyta tvarka (108.8 papunktis), kontroliuoja statybos darbų normatyvinę kokybę, jų atlikimo pagal darbų technologiją nuoseklumą (108.10 papunktis) ir kt. Be to, statybos techninis prižiūrėtojas privalo būti statybvietėje pradedant kiekvieną naują statybos darbų technologinį procesą ir jo metu ne rečiau kaip 2 kartus per savaitę (108.11 papunktis).

Taigi, techninio prižiūrėtojo vaidmuo taip pat yra itin svarbus statybų procese, nes jis disponuoja visa projektine dokumentacija ir tiesiogiai prisideda prie statinio ilgaamžiškumo ir patikimumo, saugumo atliekant statybos darbus ir pabaigto objekto saugumo, teisinio reglamentavimo laikymosi, problemų identifikavimo ir sprendimo laiku bei bendros projekto sėkmės. Efektyvi darbų priežiūra, defektų nustatymas ir ištaisymas laiku sudaro prielaidas išvengti vėliau galinčių atsirasti defektų padarinių: žalos, išlaidų defektams pašalinti ir ginčų dėl atsakomybės už defektus ir jų sukeltą žalą.¹¹ Be to, kaip minėta pirmiau, techninis prižiūrėtojas taip pat yra savo srities profesionalas, kuriam taikomi aukšti rūpestingumo ir atidumo kriterijai, jis privalo imtis visų būtinų priemonių tinkamai darbų priežiūrai užtikrinti.

Nepaisant to, iš ginčo šalių pateiktų duomenų (Tyrimo ataskaitos, Vertinimo akto ir kt.) galima daryti išvadą, kad dalinis statinio griovimas rekonstrukcijos metu buvo atliekamas pačios Rangovės Nr. 1 nuožiūra, nesant griovimo darbų aprašo, kuris detalizuotų darbų seką, saugos priemones, atliekų tvarkymą ir kt. darbų vykdymo sąlygas, ir nustatytos aiškios statybos darbų technologijos. Taip pat, kaip galima spręsti iš pateiktų duomenų, Rangovės vadovavosi su trūkumais parengtu Projektu, nėra duomenų, jog užsakovės (Pareiškėjos) ar Projektuotojos būtų prašoma patikslinti Projektą, parengti papildomus sprendinius, reikalingus darbams kokybiškai atlikti, buvo pasinaudota teise stabdyti darbus ar kt.

Kaip galima matyti atsižvelgiant į nutikusio įvykio aplinkybes, nebuvo rimtai įvertinti ir Geologinių tyrimų ataskaitoje pateikti perspėjimai (rekomendacijos) dėl šlaito sustiprinimo, taip galimai sukėlus pavojų ir darbų saugai. Tyrimo ataskaitoje ir Vertinimo akte pateiktos išvados parodė, kad dalis senojo statinio sienų, veikusių kaip skersinės šlaitų laikiusios sienos atramos, buvo nugriautos nesukūrus naujos atraminės konstrukcijos, o tai lėmė šlaito stabilumo pažeidimus ir statinio dalies griūtį, kuri sukėlė ir daugiau Objekte buvusių konstrukcijų defektų (suskilo laiptų ir kitos senos konstrukcijos, buvo padaryta žalos ir kaimynams). Remiantis Vertinimo aktu, rekonstruojant statinį, senoji jo dalis iki rekonstrukcijos darbų, turėdama skersines sienas, veikė namo ant šlaito ir pačio šlaito atžvilgiu kaip atraminė siena, todėl, visiškai išgriovus seną pastato dalį, šlaito apkrova turėjo būti perduota kokiam nors konstrukcijai, pavyzdžiui, naujai įrengtai atraminei sienai, kuri turėjo būti įrengta iki griovimo darbų. Manytina, kad Rangovės, kaip savo srities ekspertės profesionalės, šiuos trūkumus turėjo pastebėti ir imtis reikiamų veiksmų, siekdamas išvengti žalos (informuoti kitus statybos dalyvius, Pareiškėją ar kt.).

Byloje taip pat nebuvo gauta duomenų apie tai, kad Techninė prižiūrėtoja, turėdama teisės aktų jai suteiktus plačius įgaliojimus, teises ir pareigas, buvo pakankamai aktyvi ir profesionali bei užtikrino Projekto įgyvendinimo kokybę pagal jai, kaip profesionali, keliamus atidumo ir rūpestingumo standartus. Lietuvos banko vertinimu, ji taip pat privalėjo visapusiškai įvertinti projektinę dokumentaciją ir nustatyti jos trūkumus, įvertinti padėtį statybvietėje, kurioje turi pareigą lankytis ir identifikuoti kylančias rizikas bei imtis veiksmų joms suvaldyti. Manytina, kad būdami aktyvūs, profesionalūs ir aktyviai kooperuodamiesi per laikotarpį nuo Rangovės Nr. 1 atliktų griovimo darbų iki įvykio statybų dalyviai galėjo suvaldyti rizikas ir išvengti kilusios žalos, tačiau, turėdami atitinkamas žinias ir pareigas, nebuvo pakankamai

¹⁰ Patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. D1-848.

¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. rugpjūčio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-184/2022.

aktyvūs, ir jų veiksmai laikytini neteisėtais Civilinio kodekso 6.246 straipsnio prasme.¹²

Remiantis nustatytomis aplinkybėmis, nugriuvusią rekonstruojamo statinio sieną galima laikyti statybos dalyvių bendrų veiksmų (neveikimo) rezultatu. Sutiktina su Draudiku, kad turimų duomenų apie įvykį pagrindu negalima daryti išvados, jog dėl visos žalos atsakomybę tenka Projektuotojai. Manytina, kad žala priežastiniu ryšiu yra pakankamai susijusi ir su Rangovių bei Techninės prižiūrėtojos veiksmais. Visi statybos dalyviai laikytini savo srities profesionalais ir turėjo bendrą pareigą užtikrinti Objekte vykdomų darbų kokybę, remdamiesi teisės aktų ir sutarčių jiems suteiktomis teisėmis ir pareigomis. Nepaisant to, kad statybos dalyviai, pagal pačios Pareiškėjos pateiktus duomenis, disponavo projektine dokumentacija, įskaitant Geologinių tyrimų ataskaitą¹³ (be to, remdamasis teisės aktais, rangovas privalo pradėti statybos darbus tik po to, kai, be kita ko, gauna statinio projektą), nėra duomenų, kad į juos buvo visapusiškai atsižvelgta, buvo atidžiai įvertintos Geologinių tyrimų ataskaitoje pateiktos rekomendacijos dėl šlaito griuvimo rizikos ir jo sustiprinimo poreikio bei atitinkamai imtasi būtinų defektų prevencijos priemonių.

Remiantis Tyrimo ataskaitoje ir Vertinimo akte, kuriuose pateiktos išvados nebuvo paneigtos kitais objektyviais duomenimis, nurodytais statybos darbų proceso trūkumais ir kitais bylos duomenimis, manytina, kad jeigu visi statybų dalyviai būtų buvę pakankamai atidūs ir rūpestingi, tai jie būtų galėję identifikuoti galimą defektą ir informuoti Pareiškėją ar Projektuotoją apie reikiamus papildomus darbus ar Projekto pakeitimus, kylantį pavojų ir reikalingą sienos sustiprinimą (atramų įrengimą ar kt.). Nors vienam statybos dalyviui visiškai tinkamai atlikus savo pareigas, žalos buvo galima visiškai išvengti.

Akcentuotina, kad, kaip jau minėta šiame sprendime, teisės aktuose nėra nustatytų konkrečių kriterijų, kuriais remiantis atsakomybę turi būti paskirstoma tarp statybos dalyvių. Be to, pabrėžtina, kad šiuo sprendimu nėra sukuriama teisinė pasekmė Rangovėms ir (arba) Techninei prižiūrėtojai, atitinkamai nėra nustatomos joms tenkančios civilinės atsakomybės už įvykio metu atsiradusią žalą dalys. Lietuvos bankas, remdamasis Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo suteiktais įgaliojimais, ginčą sprendžia vertindamas tik Draudiko pareigų, kylančių iš Projektuotojo civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutarties, turinį ir sprendžia, ar Draudiko sprendimas išmokėti draudimo išmoką, apskaičiuotą Pareiškėjos žalą sumažinus 30 proc. (sutinkant atlyginti 70 proc. patirtos žalos), yra pagrįstas, t. y. ar tokia dalimi sumažinta išmoka nebus per maža ir nepažeis Pareiškėjos teisėtą interesą.

Vertindamas Draudiko pasirinktos pozicijos atlyginti 70 proc. žalos pagrįstumą, Lietuvos bankas įvertino teismų praktikoje pateiktus skirtingų faktinių situacijų išaiškinimus bylose, kuriose buvo sprendžiama dėl statybos dalyvių atsakomybės už statybos darbų defektus¹⁴, ir priėjo prie išvados, kad Draudiko sprendimas atlyginti Pareiškėjai 70 proc. žalos, už kurią Draudikas laiko atsakinga Projektuotoją, dalį (išmokėti draudimo išmoką) Pareiškėjos interesų nepažeidžia. Atsižvelgiant į tai, Draudiko sprendimas laikytinas pagrįstu, o Pareiškėjos reikalavimas – nepagrįstu ir atmestinu.

Remdamasi tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu ir šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.3 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

Atmesti pareiškėjos X. X. reikalavimą.

¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 3 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-153/2008; Kauno apygardos teismo 2013 m. gegužės 2 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-466-259/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-389-969/2015; Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-201-516/2018; Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. spalio 31 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e2A-552-407/2018; Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2022 m. gegužės 2 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-535-656/2022 ir kt.

¹³ Pagal STR 1.04.02:2011 „Inžineriniai geologiniai ir geotechniniai tyrimai“ 103 punktą, inžinerinių geologinių ir geotechninių tyrimų ataskaita yra statinio projekto privalomasis dokumentas.

¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-135/2006.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl tapataus ginčo dalyko kreiptis į teismą įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio sprendimo apskundimu. Ginčo šalys turi pareigą pranešti Lietuvos bankui, jeigu viena iš ginčo šalių pareiškia ieškinį bendrosios kompetencijos teismui prašydama nagrinėti tapatų ginčą iš esmės.

Finansinių paslaugų ginčų nagrinėjimo
skyriaus vadovė, pavaduojanti
departamento direktorių

Rasa Cicėnienė